



2023-09-29

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2023/190

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer S2023/02179

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ PROMEMORIAN UTÖKADE BEFOGENHETER PÅ SÄRSKILDA UNGDOMSHEM OCH LVM-HEM, DS 2023:20

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslagen som presenteras i promemorian, men anser emellertid att det genomgående saknas ett jämställdhetsperspektiv. Myndigheten vill lyfta vikten av att det i den fortsatta beredningen beaktas att tvångsvårdade flickor och kvinnor kan utgöra särskilt utsatta grupper. Vidare saknar myndigheten en jämställdhetsanalys kring hur förslagen kan säkerställa barns och kvinnors rätt till skydd mot sexuella övergrepp och våld.

Inledande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten har ombetts att yttra sig över ovanstående promemoria. Myndighetens yttrande är avgränsat till de frågor som rör myndighetens verksamhetsområde.

Synpunkter enligt utredningens disposition

9. Säkerhetsklasser

9.5 Reglering av säkerhetsklasser på SiS särskilda ungdomshem och LVM-hem

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att i lag reglera att den som tvångsvårdas på ett särskilt ungdomshem eller ett hem för vård av missbrukare (LVM-hem) inte får placeras så att han eller hon underkastas mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Detsamma gäller förslaget att Statens institutionsstyrelse (SiS) bör ges möjlighet att meddela ytterligare verkställighetsföreskrifter beträffande säkerheten på särskilda ungdomshem och LVM-hem. Slutna vårdmiljöer kan aktualisera flera rättigheter, exempelvis rätten till skydd för den personliga integriteten, och beslut därom behöver vila på rättssäkra grunder och största möjliga förutsägbarhet.

Övervakning, kontroll och ingripande säkerhetsåtgärder är förknippade med särskilda risker för placerade ungdomar och intagna. Jämställdhetsmyndigheten anser att förslagen behöver verkställas utifrån ett jämställdhetsperspektiv och en förståelse om att tvångsvårdade flickor och kvinnor kan utgöra särskilt utsatta grupper. Det

finns exempelvis en stor risk att manlig personal utsätter flickor för sexuella kränkningar och övergrepp, och ingripande åtgärder bör förstås i en kontext av rädsla för att utsättas för sexuellt våld eller andra övergrepp.¹ Vidare har IVO påvisat att SiS i återkommande fall har tillämpat sina särskilda befogenheter på ett otillåtet sätt, något som drabbat flickor i högre omfattning än pojkar. Flickor känner sig även över lag mer otrygga än pojkar på hemmen.² Vid verkställandet av förslagen bör det finnas ett fokus på att motverka dessa omotiverade skillnader.

Det är viktigt att förslagen och dess konsekvenser följs upp, utifrån både ett jämställdhets- och ett barnrättsperspektiv.

10. Elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem och LVM-hem

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i promemorians förslag om olika begränsningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster och ta emot besök på särskilda ungdomshem och LVM-hem, i synnerhet för dem som verkställer slutna ungdomsvård eller som placerats på grund av kriminalitet. En sådan ordning kan vara positiv utifrån eventuella brottsoffers behov av skydd, säkerheten i hemmen samt de unga, intagna eller dömdas behov av vård.

Jämställdhetsmyndigheten tycker det är positivt att barn och intagnas röster lyfts fram och att promemorian utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter. Myndigheten vill betona vikten av att de unga, dömda och intagna får tydlig och begriplig information om begränsningarna. Det gäller inte minst personer som kan ha svårare att nås av informationen, såsom barn eller personer med funktionsnedsättningar. Vid individuella begränsningar krävs det att de unga, dömda och intagna får komma till tals. Det krävs vidare en medvetenhet om hur könsstereotypa föreställningar medvetet och omedvetet kan färga bemötande och beslut.³

I promemorian bedöms förslagen inte ha några konsekvenser för jämställdheten. Jämställdhetsmyndigheten saknar emellertid en jämställdhetsanalys utifrån det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Tillgången till elektroniska kommunikationstjänster och besök kan bland annat bidra till att unga, dömda och intagna – särskilt flickor och kvinnor – kan utnyttjas sexuellt eller på annat sätt utsättas för kränkningar och våld. Dessa risker behöver beaktas i den fortsatta hanteringen av förslagen. Jämställdhetsmyndigheten anser att det behöver finnas en förståelse om hur begränsningar kan innebära ett tillvaratagande av rättigheter, såsom barns rätt till skydd mot bl.a. sexuellt utnyttjande, sexuella övergrepp och prostitution⁴ samt kvinnors och flickors rätt till skydd mot alla former av våld.⁵ Beslut om begränsningar bör grundas på kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel

¹ Barnrättsbyrån & Childhood (2023), *Vem ska tro på mig? – En granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen*.

² Inspektionen för vård och omsorg (2023), *Tillsyn av SiS särskilda ungdomshem 2021–2022 – Redovisning av regeringsuppdrag S2021/03345*.

³ Diskrimineringsombudsmannen (2021), *Skillnader som kan utgöra risk för diskriminering?*

⁴ Artikel 34 FN:s konvention om barnets rättigheter.

⁵ Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet.

samt grupper i särskild utsatthet.⁶ Begränsningarna får heller aldrig utformas på ett sådant sätt att de intagna förhindras att larma om missförhållanden eller övergrepp.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Hilda Holmström
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschef Berit Jernberg, enhetschef Mikael Thörn och chefsjurist Anna Tingbäck deltagit.

⁶ Exempelvis personer med funktionsnedsättningar, som identifierar sig som hbtqi+ eller som har ett missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel.